

САУЛЯК І.В.

студентка 4-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Актуальністю даного дослідження є проблематика розвитку кооперативного руху в аграрному секторі України на основі аналізу окремих положень діючого Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та проекту Закону «Про розвиток кооперації у сільському господарстві України».

Міжнародний кооперативний альянс (МКА) у своєму Статуті 1966 року закріпив визначення кооперативу. Згідно з ним будь-яка асоціація осіб або товариств буде визнана кооперативом за умови, якщо вона ставить за мету покращення економічного й соціального становища своїх членів шляхом використання підприємства, заснованого на взаємодопомозі. Створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні необхідно розглядати як реальну можливість побудови нової моделі сільського господарства, адже аграрна криза певною мірою є кризою організаційної структури.

Вагомий внесок у дослідження правового становища сільськогосподарських кооперативів та кооперативних відносин зроблено В.І. Семчиком. Серед наукових досліджень, присвячених окремим проблемам кооперативних відносин та аналізу правового становища сільськогосподарських кооперативів, важливо виділити праці таких українських вчених як: Ю.С. Шемшученко, В.Л. Мунтян, В.В. Костицький, Н.Р. Малишева, П.Ф. Кулініч, О.О. Погрібний, Т. П. Проценко, В. Ю. Уркевич, О.В. Гафурова, Н.І. Титова, О.М. Сонін, В.І. Федорович, Я.З. Гаєцька-Колотило, М.А. Мацько, В.М. Єрмоленко, М.В. Шульга, В.В. Янчук, В.М. Масін та інші.

Прийняття Конституції України і регламентація у ній підприємницької діяльності створило можливість подальшого вдосконалення законодавства України у напрямку розвитку кооперативних підприємницьких відносин. Прийняття Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» забезпечило основну безпосередню правову базу для функціонування різних організаційно-правових форм сільськогосподарської кооперації, стимулювало їх розвиток [1].

Діяльність сільськогосподарських кооперативів базується на нормах Конституції України, Цивільного, Господарського, Податкового і Земельного кодексів України, Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», інших нормативно-правових актів. Загальні принципи, поняття та норми утворення, забезпечення функціонування, управління та ліквідації сільськогосподарського кооперативу і кооперативних об'єднань, контроль за їх діяльністю, права та обов'язки їх членів, формування майна, фондів, цін і тарифів на продукцію та послуги, а також трудові відносини у таких кооперативах та об'єднаннях регулюються Законом України «Про кооперацію». Сільськогосподарські кооперативи розробляють та затверджують правила внутрішньогосподарської діяльності кооперативу, якими є нормативний документ, що встановлює вимоги до провадження господарської та іншої діяльності кооперативу відповідно до законодавства та статуту кооперативу [2].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» в редакції 2012 року сільськогосподарський кооператив - це юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [3].

За цілями, завданнями і характером діяльності сільськогосподарські кооперативи поділяються на обслуговуючі та виробничі. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - це сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів [4, с. 76].

Залежно від виду діяльності сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі та інші. До переробних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів належать кооперативи, які здійснюють переробку сільськогосподарської сировини, що виробляється членами таких кооперативів (виробництво хлібобулочних, макаронних виробів, овочевих, плодово-ягідних, м'ясних, молочних, рибних продуктів, виробів і напівфабрикатів з льону, луб'яних культур, лісо- і пиломатеріалів тощо). Заготівельно-збутові сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здійснюють, зокрема, заготівлю, зберігання, передпродажну обробку та продаж продукції, виробленої членами таких кооперативів, надають їм маркетингові послуги. Постачальницькі сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи утворюються з метою закупівлі та постачання членам таких

кооперативів засобів виробництва, матеріально-технічних ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, виготовлення сировини, матеріалів та постачання їх членам кооперативу [5, с. 89].

Сільськогосподарський виробничий кооператив - це сільськогосподарський кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку [6, с. 55].

Основними завданнями державної політики з підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є створення сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, а також розроблення механізму їх державної підтримки. Центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують сприяння розвитку і зміцненню економічної самостійності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, підвищенню ефективності їх діяльності, не допускають будь-яких обмежень господарської активності та ініціативи таких кооперативів, вільної і рівноправної їх участі на ринках товарів, робіт і послуг. Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів здійснюється відповідно до державних та регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом.

Враховуючи значні упущення та недоліки існуючої законодавчо-нормативної бази, на нашу думку, виникає необхідність перед законодавчим органом прийняти Закон України «Про розвиток кооперації у сільському господарстві України», який внесено на розгляд Верховної Ради України, що спрямований на вдосконалення і розвиток законодавства про сільськогосподарську кооперацію. Як зазначається у проекті, завданням цього закону є реалізація державної аграрної політики щодо сприяння кооперуванню власників земель сільськогосподарського призначення та виробників сільськогосподарської продукції з метою підвищення ефективності використання земель та нарощування виробництва продовольчої і сировинної сільськогосподарської продукції, забезпечення зайнятості сільського населення та соціального розвитку села [7].

Слід зазначити, що потреба у розвитку кооперативних начал у сільськогосподарській галузі економіки України в контексті розвитку сільських територій є на сьогодні вкрай актуальною, а її позитивне вирішення можливе за умови докорінного вдосконалення діючого законодавства, що регулює створення і діяльність сільськогосподарських виробничих і обслуговуючих кооперативів. Зазначений проект закону якраз і створює основу для дискусій щодо шляхів вдосконалення правового регулювання діяльності, а в подальшому сприятиме розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. №1087-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5. – Ст. 35.
3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України в редакції від 20.11.2012 р. № 5495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 50. – Ст. 698.
4. Аграрне право України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / За ред. Жушман В.П. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
5. Аграрне право та законодавство України (в питаннях та відповідях) / За ред. Жушман В.П. – Х.: Одіссея, 2006. – 448 с.
6. Аграрне право України / За ред. Погрібного О.О. – К.: Істина, 2006. – 342 с.
7. Про розвиток кооперації у сільському господарстві України : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=10257&skl=7